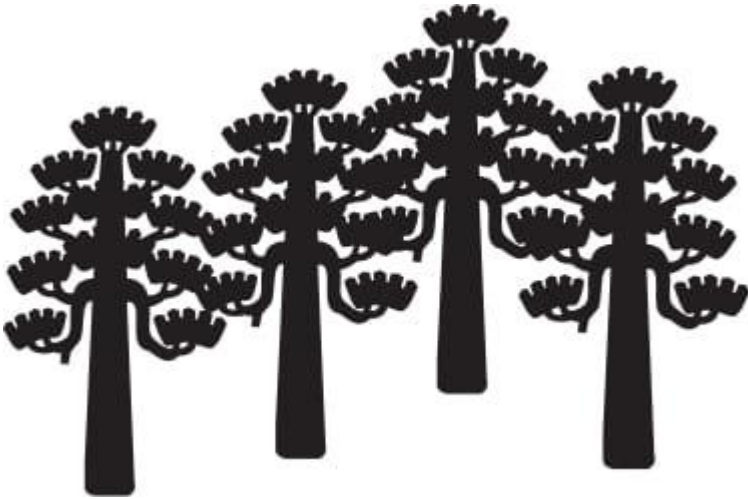

MÄNTYHARJU.

Mäntyharjun kunnan kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2022–2025

Kulttuuri kuuluu kaikille

Mäntyharjun kunnan kulttuurihyvinvointisuunnitelma tarkentaa hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa esiin tuotuja taiteeseen, kulttuuriin ja luovaan toimintaan liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä. Kunnallinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma täydentää ja konkretisoi alueellisen Etelä-Savon kulttuurihyvinvointisuunnitelman tavoitteita ja toimenpide-ehdotuksia Mäntyharjun osalta.

Suunnitelman tarkoituksena on edistää asukkaiden terveyttä, osallisuutta ja hyvinvointia taiteen ja kulttuurin keinoin, huolehtia kuntalaisten kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta sekä edistää taide- ja kulttuuripalvelujen yhdenvertaista saavutettavuutta. Mäntyharjun kulttuurihyvinvointisuunnitelma on kehittyvä asiakirja, jonka tavoitteena on tarjolla olevien kulttuurihyvinvointipalveluiden lisääminen ja kehittäminen.

Tarkasteluajanjakso on 2022–2025. Suunnitelmaa päivitetään tarvittaessa kahden vuoden välein huomioiden Mäntyharjun kunnan hyvinvointikertomus sekä TEAvisarin tulokset.

Hyväksytty KV XX.X.2021 §XX

Voimaantulo 1.1.2022

Mäntyharjun kunnan kulttuurihyvinvointisuunnitelma on toteutettu osana opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa Etsivä kulttuuriyö -hanketta.

**Opetus- ja
kulttuuriministeriö**

Hyvinvointia ja osallisuutta taiteesta ja kulttuurista

Kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan kulttuurin ja taiteen mahdollisuuksia edistää terveyttä ja hyvinvointia läpi elämänkaaren. Taide ja kulttuuri ovat merkityksellisiä elämysten ja kokemusten antajina ja luovat jo itsessään hyvinvointia, osallisuutta ja mielekästä elämää. Taidetta ja kulttuuria voidaan käyttää myös tavoitteellisesti hyvinvoinnin edistämiseen¹.

Oikeus osallistua taiteisiin ja kulttuuriin, kehittää itseään ja yhteisöään niiden avulla sekä mahdollisuus ilmaista itseään vapaasti ovat YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa, useissa Suomea sitovissa ihmisoikeussopimuksissa ja Suomen perustuslaissa turvattuja ihmisen kulttuurisia perusoikeuksia².

Kulttuuritoimintaa koskevan lain³ mukaan kunnan tehtävänä on edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa. Myös OKM:n ja STM:n suosituksessa taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sote- ja hyte-työssä painotetaan taiteen ja kulttuurin mahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä sekä kunnan vastuuta asukkaiden kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta⁴.

Maailman terveysjärjestö WHO:n kattavan raportin⁵ mukaan taiteilla voidaan muun muassa vaikuttaa terveyden sosiaalisiin tekijöihin, edistää lasten kehitystä, kannustaa terveyttä edistävään käyttäytymiseen, ehkäistä sairastumista ja tukea hoivatyötä. Lisäksi taiteen keinoin voidaan auttaa mielenterveyskuntoutujia,

tukea akuuttihoitossa olevia ja neurologisten häiriöiden kanssa eläviä sekä avustaa ei-tarttuvien tautien hoidossa ja saattohoidossa.

Taide- ja kulttuuritoiminta tarjoavat keinoja lähestyä hyvinvointia kokonaisvaltaisesti, sillä laajasti tarkasteltuna taiteella ja kulttuurilla nähdään olevan vaikutuksia sosiaaliseen hyvinvointiin, terveyteen, oppimiseen ja talouteen sekä kulttuurisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunnan kehittämiseen⁶.

Taiteella ja kulttuurilla voidaan tarkoittaa vaikkapa vierailuja esityksissä, näyttelyissä ja tapahtumissa sekä omaehtoista luovan toiminnan harrastamista kotona, kerhoissa ja kansalaisopistolla. Se voi olla myös esimerkiksi työpajoilla, toimintakeskuksessa tai asumispalveluissa ohjattua osallistavaa taidetoimintaa, jolla on mielekkään tekemisen ohella hyvinvointitavoitteita. Taidelähtöisyys voi olla mukana myös työpaikoilla hoivatyöntekijän kulttuurisena työotteena tai luovina taukoina tukemassa yrityksen henkilökunnan työhyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Lisäksi taide ja kulttuuri luovat viihtyisää ympäristöä.

Kulttuurihyvinvoinnin parissa käytetään usein etsivän kulttuurityön menetelmiä. Etsivässä kulttuurityössä kehitetään kulttuuripalvelujen saavutettavuutta yhdessä kuntalaisten kanssa huomioimalla käyttäjien tarpeet ja kiinnostuksen kohteet sekä viemällä palveluita sinne, missä mahdolliset palveluiden käyttäjät ovat. Etsivän työn painopiste on ennaltaehkäisevässä toiminnassa, ennen korjaavia toimenpiteitä⁷.

---

¹ Etelä-Savon maakuntaliitto 2018, 5.

² Lehikoinen & Rautiainen 2016, 2.

³ Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 2019.

⁴ OKM & STM 2018, 4.

⁵ Fancourt & Finn 2019.

⁶ Honkala & Laitinen 2017.

⁷ Turpeinen ym. 2019, 2.

Käsitteitä

Kulttuuri

Kaikki inhimillinen toiminta on pohjimmiltaan kulttuuria, mutta luovuudella ja itseilmaisulla on kulttuurissa erityinen rooli. Tässä suunnitelmassa kulttuurilla tarkoitetaan toimintaa, jossa ihminen käyttää omaa luovuuttaan tai osallistuu taiteeseen ja luovaan toimintaan. Kulttuuri on sisältöä, joka tekee elämästä mielekkään ja elämisen arvoisen.⁸

Kulttuurihyvinvointi

Kulttuurihyvinvointi viittaa yksilölliseen tai yhteisöllisesti jaettuun kokemukseen siitä, että kulttuuri ja taide lisäävät hyvinvointia tai ovat yhteydessä siihen. Toisaalta kyseessä on ilmiö, jossa kulttuuri ja taide kantavat tai välittävät erilaisia hyvinvointiin liittyviä merkityksiä ja vaikutuksia. Kulttuuri ja sen hyvinvointia tukevat vaikutukset läpäisevät koko ihmisen elämänkaaren ja ilmenevät omassa taidesuhteessa. Ihminen on kulttuurin kokija ja toimija, jolla on kulttuurisia tarpeita ja oikeuksia. Näiden täytyminen ja toteutuminen on kulttuurihyvinvointia.⁹

Kulttuurihyvinvointipalvelut

Kulttuurihyvinvointipalvelut ovat asiakas- ja tarvelähtöisiä, matalan kynnyksen räätälöitäviä palveluita, joilla on terveyttä ja hyvinvointia edistäviä tavoitteita. Ne voivat esimerkiksi lisätä toimintakykyä, elämänhallinnan tunnetta ja koettua terveyttä, ehkäistä yksinäisyyttä ja sosiaalista eriytymistä, lisätä osallisuutta ja oikeutta itseilmaisuuksiin, parantaa työhyvinvointia tai tukea mielenterveyttä. Kulttuurihyvinvointipalveluita kehittävät ja toteuttavat taiteen, kulttuurin, sosiaali-, terveys- ja kasvatustyön ammattilaiset moniammatillisessa yhteistyössä.¹⁰

Kulttuuriset oikeudet

Suomen perustuslaissa turvataan sivistyksellisiä oikeuksia, kuten taiteen vapaus, oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin sekä vahvistetaan vastuu ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä. Kulttuuristen oikeuksien edistäminen merkitsee sitä, että kaikilla on tasavertainen oikeus ja mahdollisuus ilmaista itseään ja harjoittaa kulttuuritoimintaa sekä osallistua erilaisiin kulttuurin ilmenemisen muotoihin.¹¹

---

⁸ Taikusydän n.d.

⁹ Taikusydän n.d.

¹⁰ Taikusydän n.d.

¹¹ OKM 2017.

Etsivä kulttuurityö

Etsivä kulttuurityö on yhteiskehittävää toimintamalli. Se avulla edistetään kulttuuripalvelujen saavutettavuutta kohdentamalla palveluja ottamalla huomioon käyttäjien tarpeet ja kiinnostuksen kohteet sekä viemällä palveluita sinne, missä mahdolliset palvelun käyttäjät ovat.

Kulttuurihyvinvointi on yhteispeliä

Monilla Mäntyharjussa toimivilla tahoilla on tavoitteita, jotka liittyvät kulttuurihyvinvointiin. Niitä saadaan parhaiten toteutumaan käytäntöön monialaisella yhteistyöllä hyödyntämällä jo olemassa olevia rakenteita. Alla olevassa kuvassa on kuvattu, kuinka kulttuurihyvinvointi kytkeytyy laajasti eri tahojen toimintaan.

Kulttuurihyvinvointi kytkeytyy laajasti eri tahojen toimintaan Mäntyharjussa.

Lisäksi Mäntyharjun kunta kehittää kulttuurihyvinvointipalveluja verkostomaisessa yhteistyössä osana maakunnallista Etelä-Savon kulttuurihyvinvointiverkosto Taikuhyvettä. Kulttuurihyvinvointipalveluja kehitetään verkostomaisessa yhteistyössä myös valtakunnallisesti taiteen, kulttuurin ja hyvinvoinnin yhteyspiste Taikusydämen ohjaamana.

Etelä-Savon kulttuurihyvinvointisuunnitelma

Osallistuva, luova ja hyvinvoiva eteläsavolainen

Etelä-Savon maakunnallinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2019–2021 toimeenpanee Etelä-Savon maakuntaohjelmaa. Suunnitelma myös konkretisoi Etelä-Savon alueellisessa hyvinvointisuunnitelmassa esiin tuotuja toimenpiteitä alueellisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi sekä vie eteenpäin Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelmaa.

Maakunnallinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma tarjoaa strategisena tavoitteena käytännönläheisiä toimenpide-ehdotuksia eteläsavolaisille osallistuvaan, luovaan ja hyvinvoivaan elämään. Kulttuurihyvinvointisuunnitelman strategisena kärkenä on osallistuva, luova ja hyvinvoiva eteläsavolainen.

Kulttuurihyvinvointia käytännössä: Kulttuurikortti

Lapsiperheiden pääsyä kulttuuripalveluiden pariin helpotetaan jakamalla kaikille lapsille 1-vuotisneuvolassa kulttuurikortti. Kulttuurikortti on luovaan tekemiseen ja kulttuuriseen osallistumiseen kannustava kokonaisuus. Kulttuurikortti kannustaa tutustumaan monipuolisesti eri kulttuurin lajeihin ja tarjoaa mahdollisuuden myös omaehtoiseen kulttuurin harrastamiseen esimerkiksi perheen kesken kotona.

Kulttuurikortti on toteutettu osana Etsivä kulttuuriyö -hanketta.

Tavoitteet ja toimenpiteet Mäntyharjussa

Mäntyharjun kulttuurihyvinvointisuunnitelman strategisena tavoitteena on mahdollistaa Mäntyharjun asukkaille osallisuutta, luovuutta ja hyvinvointia tukeva arki. Sitä konkretisoidaan erilaisten tavoitteiden ja toimenpiteiden avulla. Tuloksia mitataan tavoitteiden yhteyteen määritettyjen mittareiden kautta. Mittareiden määrittämisessä on huomioitu kulttuurin TEAviisarin sekä lasten ja nuorten osalta kouluterveyskyselyn ja FinLapset -kyselyn mittarit.

Lapset ja nuoret

Kulttuuristen oikeuksien yhdenvertainen toteutuminen

Helpotamme lapsiperheiden pääsyä kulttuuripalveluiden pariin jakamalla 1-vuotisneuvolassa kulttuurikortin sekä järjestämällä kaikille avointa kulttuuri- ja taidetoimintaa yhteistyössä perhepalveluiden kanssa

Mittarit:

- jaettujen kulttuurikorttien määrä / ikäluokka
- avoimien tapahtumien määrä / vuosi

Yhteistyössä: kulttuuripalvelut, neuvola, perheneuvo, kirjasto, kansalaisopisto

Otamme käyttöön kulttuurikasvatussuunnitelman¹² varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa

Mittarit:

- kulttuurikasvatussuunnitelman mukaisen toiminnan toteutuminen
- asiakastytyvyisyys (tavoite 4/1–5)

Yhteistyössä: varhaiskasvatus, perusopetus, kulttuuripalvelut, museo, kirjasto, muut kulttuuritoimijat

Kehitämme maksutonta kerhotoimintaa koulupäivän yhteyteen Suomen mallin mukaisesti

Mittarit:

- järjestettyjen kerhojen määrä
- kerhoihin osallistuneiden lasten määrä
- taiteen ja kulttuurin harrastaminen % (kouluterveyskysely)
- kokee harrastuspaikkojen sijaitsevan liian kaukana % (kouluterveyskysely)
- kokee kiinnostavat harrastukset liian kalliina % (kouluterveyskysely)

Yhteistyössä: perusopetus, yhdistykset, vapaa-aikapalvelut, nuorisopalvelut, kulttuuripalvelut, kansalaisopisto

¹² Kulttuurikasvatussuunnitelma on työkalu kulttuuri-, taide- ja kulttuuriperintökasvatuksen toteuttamiseen osana opetustoimintaa. Kulttuurikasvatussuunnitelma laaditaan varhaiskasvatukseen, koulun ja kulttuuri- ja taidealan toimijoiden yhteistyönä. Se pohjaa kunnan

omaan kulttuuritarjontaan ja kulttuuriperintöön sekä lasten ja nuorten omaehtoiseen toimintaan. Kulttuurikasvatus koskee kaikkea opetusta, ei vain taide- ja taitoaineita, ja nivoo yhteen eri oppiaineita. Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi n.d.

Luomme kirjastoon lapsille suunnatun kulttuurikasvatusympäristön, joka mahdollistaa eri taiteenlajien oppimisen ja edistää kulttuurikasvatussuunnitelman toteuttamista

Mittarit:

- asiakastytyvyisyys (tavoite 4/1–5)

Yhteistyössä: kirjasto, varhaiskasvatus, perusopetus, lukio, kansalaisopisto, kulttuuripalvelut, muut kulttuuritoimijat

Kehitämme kirjastoon musiikin ja pelien elämys- ja oppimisympäristön, joka vahvistaa nuorten musiikillista toimijuutta ja lisää yhdessä tekemistä

Mittarit:

- asiakastytyvyisyys (tavoite 4/1–5)

Yhteistyössä: kirjasto, kansalaisopisto, perusopetus, musiikkiopisto, nuorisopalvelut, kulttuuripalvelut, ammattikorkeakoulu

Osallisuuden ja toimijuuden tukeminen, syrjäytymisen ehkäisy

Tarjoamme lapsille ja nuorille mahdollisuuksia kokea kulttuuria maksuttomasti/edullisesti ja tiedotamme niistä avoimesti ja monikanavaisesti

Mittarit:

- tapahtumiin osallistuneiden lasten ja nuorten määrä

Yhteistyössä: kulttuuripalvelut, vapaa-aikapalvelut, nuorisopalvelut, kansalaisopisto, kirjasto, musiikkiopisto, yhdistykset, seurakunnat, perhepalvelut, sosiaalipalvelut

Kehitämme etsivää kulttuurityötä kulttuuripalveluiden ja nuorisopalveluiden yhteistyössä

Mittarit:

- tavoitettujen lasten ja nuorien määrä / hlö

Yhteistyössä: nuorisopalvelut, kulttuuripalvelut, kansalaisopisto, kirjasto, seurakunnat

Varaamme osan kulttuuripalveluihin käytettävistä rahoista osallistuvaan budjetointiin, jotta lapset ja nuoret pääsevät vaikuttamaan suoraan palvelutarjontaan ja osallistumaan tapahtumien toteuttamiseen

Mittarit:

- osallistuvaan budjetointiin käytettävä summa
- koulun tapahtumien suunnitteluun osallistuminen % (kouluterveyskysely)

Yhteistyössä: kulttuuripalvelut, varhaiskasvatus, perusopetus, lukio, nuorisopalvelut, vapaa-aikapalvelut

Työikäiset

Osallisuuden ja toimijuuden tukeminen, syrjäytymisen ehkäisy

Luova jako -yhteistyö: tarjoamme taloudellisesti ja sosiaalisesti saavutettavaa kulttuuritoimintaa esimerkiksi ruokajakelun yhteydessä.

Mittarit:

- osallistuneiden määrä

Yhteistyössä: seurakunnat, kulttuuripalvelut, työllisyyspalvelut, mielenterveys- ja päihdepalvelut, yhdistykset

Työttömät saavat kansalaisopistolta ja työllisyyspalveluilta yksilöllistä ohjausta ja neuvontaa maksuttomaan koulutukseen osallistumisesta.

Mittarit:

- tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelua hyödyntäneiden määrä
- Maksuttomaan koulutukseen osallistuneiden määrä

Yhteistyössä: kansalaisopisto, työllisyyspalvelut, te-palvelut

Tuotamme monipuolista ja asukaslähtöistä kulttuuritoimintaa myös haja-asutusalueella

Mittarit:

- haja-asutusalueella järjestettyjen tapahtumien ja ryhmien määrä
- tapahtumiin ja ryhmiin osallistuneiden määrä

Yhteistyössä: yhdistykset, seurakunnat, kansalaisopisto, kulttuuripalvelut, museo, oppilaitokset, hyte-palvelut

Yhteisöllisyyden tukeminen, monipaikkaisuuden edistäminen, elinvoiman vahvistaminen

Tarjoamme vapaa-ajan asukkaille suunnattuja tapahtumia ja kesäkurseja. Otamme kuntalaisten ja vapaa-ajan asukkaiden luovan osaamisen käyttöön heitä yhdistävän luovan alan verkoston avulla.

Mittarit:

- kesätapahtumien ja kurssien määrä
- tapahtumiin ja kursseille osallistuneiden määrä
- verkostotoiminta

Yhteistyössä: kulttuuripalvelut, kansalaisopisto, elinkeinopalvelut, yhdistykset

Työhyvinvoinnin tukeminen, yritysyhteistyön kehittäminen ja elinvoiman vahvistaminen kulttuurin keinoin

Edistämme työhyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja tuottavuutta paikallisissa organisaatioissa antamalla asiantuntijaneuvontaa taidetoiminnan ja luovien menetelmien käyttöön sekä luomalla verkostoja alueen yritysten ja taidetoimijoiden välillä.

Mittarit:

- neuvonnan määrä / vuosi
- verkostojen / verkostoissa mukana olevien tahojen määrä

Yhteistyössä: kulttuuripalvelut, kansalaisopisto, vapaa-aikapalvelut, paikalliset yritykset

Erityisryhmät

Asumispalveluiden ja toimintakeskuksen palveluiden parissa olevien kehitysvammaisten toimintakyvyn ja toimijuuden ylläpitäminen

Tarjoamme esittäviä ja osallistavia kulttuuripalveluja sekä mahdollistamme kulttuurivierailuja osallistujien toiveiden ja tarpeiden mukaan.

Mittarit:

- osallistuneiden määrä

Yhteistyössä: palvelukodit, Savoset, kulttuuripalvelut, kansalaisopisto, yhdistykset

---

Kulttuurihyvinvointia käytännössä: Luova jako – yhteistyö

Luova jako - yhteistyön tavoitteena on, että pienituloiset saisivat ruokajaosta ruuan ohella elämyksiä, ideoita ja materiaaleja luovaan tekemiseen. Ruokajaon yhteydessä on jaettu mm. loma-ajan kynnyksellä lapsille suunnattuja puuhapusseja sekä tarjottu musiikkiesityksiä (kuva) jonotuksen ajaksi.

Luova jako -yhteistyö kehitettiin osana Etsivä kulttuurityö -hanketta 2020–2021. Luova jako on tarkoitus sisällyttää pysyväksi osaksi kulttuuripalveluiden toimintaa.

Ikääntyneet

Aktiivisten ikääntyneiden osallisuuden, toimijuuden ja toimintakyvyn tukeminen

Tuemme ikääntyneiden omaehtoista toimintaa järjestämällä heille suunnattua ryhmä- ja yksilötoimintaa sekä tarjoamalla edullisia tiloja yhdistysten käyttöön.

Mittarit:

- järjestetyn toiminnan määrä
- osallistuneiden määrä
- opintoseteleitä käyttäneiden määrä

Yhteistyössä: kulttuuripalvelut, kansalaisopisto, kirjasto, seurakunnat, yhdistykset

Kehitämme kirjastoon oppimisympäristön, jossa ikääntyneet voivat harjoitella medialukutaitoa ylisukupolvisessa vuorovaikutuksessa.

Mittarit:

- osallistuneiden määrä
- asiakastyytyväisyys (tavoite 4/1–5)

Yhteistyössä: kirjasto, kansalaisopisto, yhdistykset, yritykset

Ikäihmisten kotona asumisen tukeminen, osallisuuden ja toimijuuden tukeminen, syrjäytymisen ehkäisy

Kehitämme monialaisessa yhteistyössä etsivän kulttuurityön palveluja kotona asuville ikääntyneille.

Mittarit:

- osallistuneiden määrä
- osallistuneiden määrä suhteessa kotihoiton asukkaiden lukumäärään %

Yhteistyössä: hyte-palvelut, kotihoito, kulttuuripalvelut, kirjasto, seurakunnat, yhdistykset

Asumispalveluiden parissa olevien ikääntyneiden toimintakyvyn ja toimijuuden ylläpitäminen

Tarjoamme esittäviä ja osallistavia kulttuuripalveluja asukkaiden toiveiden ja tarpeiden mukaan. Kehitämme etäpalveluja palvelukotien, kuntatoimijoiden ja kolmannen sektorin yhteistyössä.

Mittarit:

- osallistuneiden määrä suhteessa asumispalveluiden asukasmäärään
- tapahtumien määrä

Yhteistyössä: asumispalveluyksiköt, kansalaisopisto, kulttuuripalvelut, vapaa-aikapalvelut, yhdistykset, seurakunnat

Kaikki kuntalaiset

Asuinympäristön viihtyvyyden ja turvallisuuden edistäminen, taide- ja kulttuuripalvelujen saavutettavuuden parantaminen

Perustamme monialaisen julkisen taiteen työryhmän, joka kehittää julkista taidetta suunnitelmallisesti sekä edistää taiteen prosenttiperiaatteen käyttöä. Hyödynnämme kunnan taidekokoelmaa julkisten ympäristöjen viihtyvyyden parantamisessa. Huomioimme taide- ja kulttuuriympäristön tiloja kehitettäessä.

Mittarit:

- työryhmän kokoontuminen 1–2 krt/vuosi
- hankkeiden määrä, jossa %-periaate on käytössä
- käytetty prosenttiosuus

Yhteistyössä: kunnan toimialat, Essote

Osallisuuden ja toimijuuden tukeminen

Otamme kuntalaiset ja yhdistykset mukaan kunnan tuottamien kulttuuripalvelujen kehittämiseen ja tuottamiseen sekä niistä viestimiseen (esim. kyselyt, keskustelutilaisuudet).

Mittarit:

- kyselyiden ja tilaisuuksien määrä
- osallistujat % tai hlö

Yhteistyössä: kunnan toimialat

Edistämme taide- ja kulttuuripalveluiden (tapahtumat, tilat, laitteet, verkkosivut) saavutettavuutta

Mittarit:

- saavutettavat verkkosivut
- saavutettavat tapahtumapaikat
- avustajalle maksuton pääsylippu
- kulttuuriluotsi-/kaveritoiminta
- kulttuuripalvelut ovat helposti saavutettavissa (tavoite 4/1–5)

Yhteistyössä: kulttuuripalvelut, vapaa-aikapalvelut, kansalaisopisto, kirjasto, vanhus- ja vammaisneuvostot

Varaamme osan kulttuuripalveluihin käytettävistä rahoista osallistuvaan budjettiin, jotta kuntalaiset voivat osallistua paikallisten kulttuuripalvelujen ja elinympäristönsä viihtyvyyden kehittämiseen.

Mittarit:

- osallistuvaan budjettiin käytettävä summa

Yhteistyössä: kunnan toimialat

Kulttuuriperintökohteiden ylläpitäminen ja paikallisidentiteetin vahvistaminen

Toteutamme museon kokoelmapoliittista ohjelmaa sekä markkinoimme ja tuotteistamme paikallista kulttuuriperintöä.

Mittarit:

- kokoelmapoliittisen ohjelman seuranta

- paikalliseen kulttuuriperintöön liittyvien tuotteiden määrä
- kävijämäärät (museot, verkkomuseo)

Yhteistyössä: museo, maakuntamuseo, kulttuuripalvelut, kirjasto, yhdistykset

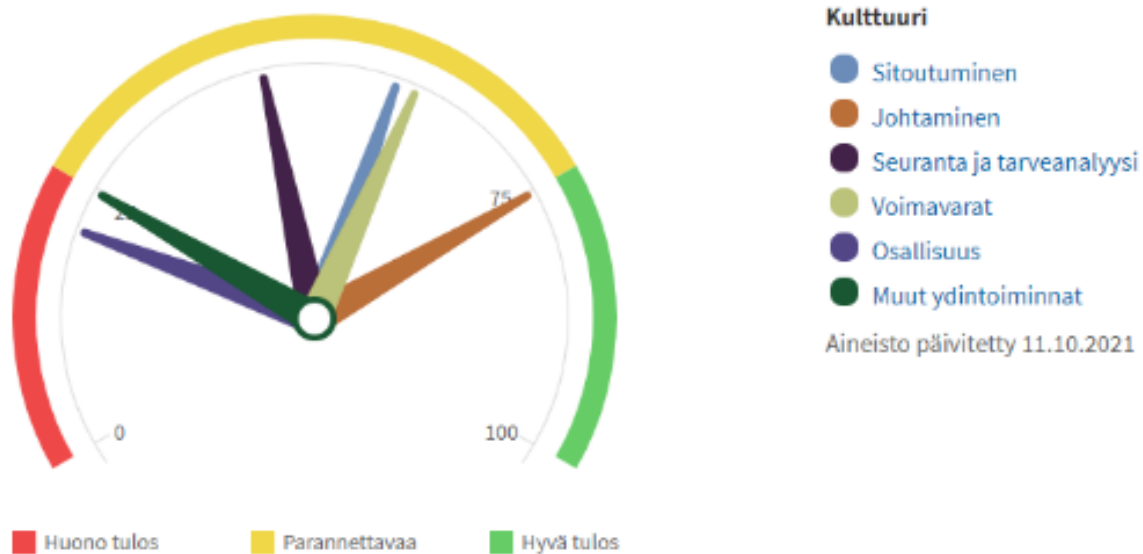
Mittarit

Mäntyharjun kulttuurihyvinvointisuunnitelmassa esitetyissä kohderyhmäisissä tavoitteissa ja toimenpiteissä ja niiden mittareissa on mukana TEAviisarissa olevia mittareita.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL keräsi tietoa terveyttä edistävästä kulttuuritoiminnasta ensimmäisen kerran keväällä 2019. Kulttuuri kunnan toiminnassa -tiedonkeruulla selvitetään kulttuurin, erityisesti hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuurin toimenpiteitä, resursseja ja toimintakäytäntöjä kunnissa. Kulttuurin osalta tiedot kerätään kahden vuoden välein. Toinen tiedonkeruu toteutettiin vuonna 2021.

Tiedonkeruu on osa Terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmää (TEAviisari), jossa vertailukelpoisten tunnuslukujen avulla kuvataan ja seurataan kunnan toimintaa väestönsä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Tietovarannon kehittäminen liittyy opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan linjauksiin ja niiden seurantaan sekä kuntien kulttuuritoiminnasta annettuun lakiin (166/2019). TEAviisarin tehtävänä on seurata kulttuuripalveluiden osalta niiden rakenteita ja resursseja. TEAviisari ei ota kantaa palveluiden laatuun tai määrään.

Kulttuuri : Mäntyharju 2019

Kulttuurin TEAviisari käsittelee mm. seuraavia kulttuurihyvinvoinnin näkökulmia:

Työnjako ja yhteistyö

- Onko kunnassa sovittu, mikä hallintokunta koordinoi hyvinvointia ja terveyttä edistävää kulttuuritoimintaa?
- Onko kunnassa nimetty henkilö, joka vastaa hyvinvointia ja terveyttä edistävästä kulttuuritoiminnasta?

Resurssit toiminta- ja taloussuunnitelmassa

- Onko toiminnan ja talouden suunnittelussa (talousarvio) määritelty erityisiä tavoitteita ja resursseja joidenkin seuraavien asioiden ja väestöryhmien huomioimiseksi?
  - Lasten ja nuorten kulttuuritoiminta
  - Työikäisten kulttuuritoiminta
  - Ikääntyneiden kulttuuritoiminta
  - Hyvinvointia ja terveyttä edistävä sekä osallisuutta tukeva taide- ja kulttuuritoiminta
  - Vähemmistö- ja erityisryhmille suunnattu kulttuuritoiminta

Säännöllinen seuranta

- Seurataanko kulttuurista vastaavalla hallinnonalalla säännöllisesti seuraavia asioita:
  - Kunnan järjestämiin kulttuuripalveluihin osallistuneiden määrän kehitys (lapset ja nuoret, työikäiset, ikääntyneet)
  - Kuntalaisten tyytyväisyyttä kaikkiin tai joihinkin kulttuuripalveluihin
  - Kirjastokäyntien määrän kehitys
  - Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden kulttuuritoimintaan osallistuneiden määrä
  - Sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden kulttuuripalveluiden vierailujen määrä
  - Taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten suhteellinen osuus alle 18-vuotiaista

Saavutettavuuden arviointi

- Onko arvioitu tämän valtuustokauden aikana (2017–2021) joitain tai kaikkia seuraavista kulttuuripalveluiden saavutettavuuden osa-alueista: taloudellinen, sosiaalinen, fyysinen

Kouluikäisten lasten ja nuorten kulttuurihyvinvoinnin osalta seurantamittaristossa voidaan hyödyntää myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n kouluterveyskyselyn tuloksia. Kouluterveyskysely mittaa mm. nuorten kulttuuriharrastamista sekä harrastamisen esteitä. Alle kouluikäisten lasten osalta vastaavaa tietoa tuottaa THL:n FinLapset-kyselytutkimus.

Kulttuurihyvinvointia käytännössä: Minäkin olen - ympäristötaideteos

Minäkin olen -ympäristötaideteos toteutettiin Mäntyharjun työpajan ja Savonet Mäntyharjun toimintakeskuksen yhteistyönä keväällä 2021. Teoksen toteutus alkoi näyttelijä-ohjaaja Tarja Pyhähuhdan vetämillä draamatyöpajoilla. Hahmot maalattiin ja vaatetettiin toukokuussa kuvataiteilija YAMK Mari Liimataisen vetämissä kuvataidetyöpajoissa.

Käytettyjä lähteitä

Etelä-Savon maakuntaliitto 2018. Etelä-Savon kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2019–2021. Mikkeli: Etelä-Savon maakuntaliitto. Pdf-dokumentti. Viitattu 10.11.2021. https://www.esavo.fi/resources/public//Kehittaminen/kehittamistoiminta/Kulttuuri-ja-hyvinvointi/etela-savon_kulttuurihyvinvointisuunnitelma_2019-2021_tulostusversio.pdf

Fancourt, D. & Finn, S. 2019. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? Health evidence network synthesis report 67. Copenhagen: WHO.

Honkala, N. ja Laitinen, L. 2017. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin tutkitusta vaikutuksista. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin tutkituista vaikutuksista. Sitra.

Kulttuurikasvatussuunnitelma.fi. n.d. Kulttuurikasvatus - työkalu suunnitteluun. Verkkosivu. Viitattu 10.11.2021. www.kulttuurikasvatussuunnitelma.fi

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019. Viitattu 10.11.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>

Lehikoinen, K. & Rautiainen, P. 2016. Kulttuuristen oikeuksien toteuttaminen osaksi sote-palveluja. ArtsEqual Policy Brief 1/2016. ArtsEqualin toimenpidesuositus: Taidetta sote-rakenteisiin - ArtsEqualin toimenpidesuositus: Taidetta sote-rakenteisiin - Artsequal - Uniarts Sites

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025. Opetusministeriön julkaisuja 2017:20. Verkkojulkaisu. Viitattu 10.11.2021. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79811/okm20.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriö & Sosiaali- ja terveysministeriö 2018. Suositus taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveyshuollossa – mukaan lukien hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Helsinki: STM. Verkkojulkaisu. Viitattu 10.11.2021. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161228/Prosenttiperiaatteen%20k%C3%A4rkihanke-esite.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Taikusydan. n.d. Taikusydan – taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – käsitteet. Verkkosivu. Viitattu 10.11.2021. taikusydan.turkuamk.fi/

Turpeinen, I., Juntunen, M-L & Kamensky, H. 2019. Etsivä kulttuurityö lisää lasten ja nuorten kulttuurista osallisuutta. ArtsEqual Policy Brief 2/2019. Toimenpidesuositus: Etsivä kulttuurityö lisää lasten ja nuorten kulttuurista osallisuutta. Artsequal, Uniarts Sites.